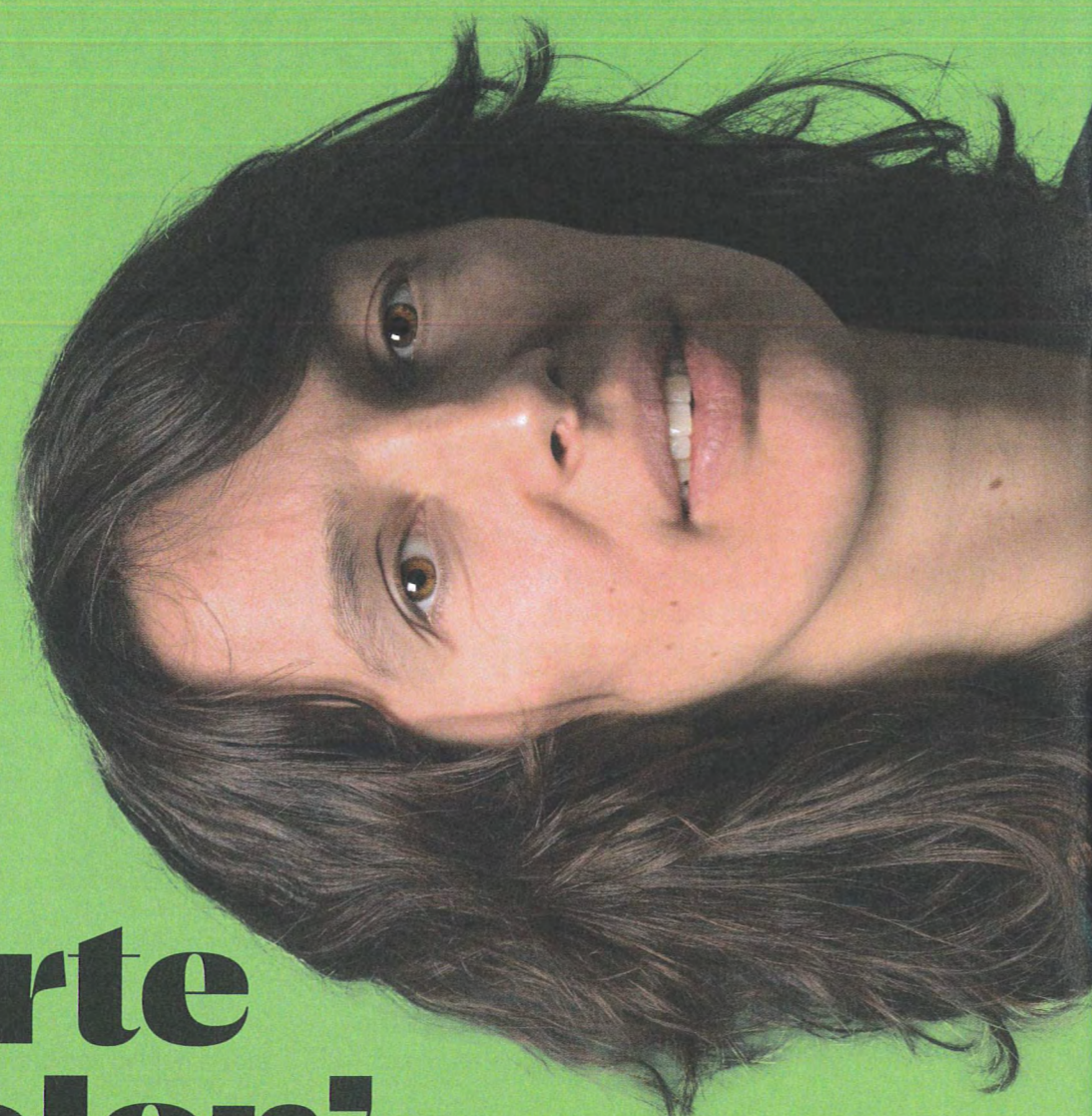


Cordula Rooijendijk:

Ook ik had het over 'zwarte scholen'



Als schrijver en schooldirecteur Cordula Rooijendijk één onderwijsheld aan mag wijzen, dan zijn het de 'zwarte' of beter gezegd de *gekleurde scholen* van Nederland. Nog nooit zag ze zoveel moois gebeuren als op deze 'probleemscholen'. Tijd om de antiheld te verheffen tot superheld.

Op de cover van je boek staat in de titel 'zwarte scholen' doorgestreept en vervangen door 'kleurrijke scholen'. Is dat een statement?

"Ja. In de politiek, de media, onderzoeken

en het onderwijs praten we nog steeds vaak over 'zwarte scholen', waarmee we scholen bedoelen waar vooral kinderen met een niet-westerse achtergrond op zitten. Maar het staat natuurlijk ergens anders voor, namelijk voor scholen met slechte resultaten, scholen waar witte ouders hun kinderen niet naartoe willen sturen of waar leerkrachten niet willen werken. Dat is ronduit pijnlijk en negatief, omdat je daarmee allerlei problemen koppelt aan kinderen van kleur. En het wordt nog pijnlijker, want het klópt niet eens. Maar dat wist ik nog niet toen ik startte met het onderzoek voor dit boek.

Cordula Rooijendijk is directeur van montessorischool *Op de Kade* in Amsterdam. Ze schreef diverse boeken, waaronder *Een jaar uit het leven van een basisschooldirecteur* waarin zij in dagboekvorm liet zien met welke dynamiek je als schooldirecteur te maken krijgt. In haar nieuwste boek *Vijftien lessen die kleurrijke basisscholen ons leren* zet ze een streep door de vooroordelen die er bestaan over 'zwarte scholen'.

Ook ik had het over 'zwarte scholen' en wilde weten wat daar fout ging."

Dus je benaderde een school met de vraag: mag ik een dag meekijken?

"Ja. Als schooldirecteur ben je erg gericht op je eigen school. Ik ook! Maar de buitenwereld heeft een enorme invloed op gezinnen en kinderen. Je kunt de deur niet dicht trekken en doen alsof armoede, racisme of het debat over Paarse Vrijdag er niet is. Alles wat 'buiten' speelt, komt je school in. Ook bij ons. Ik wil altijd begrijpen waarom dingen gaan zoals ze gaan,

ook in het debat over kleurrijke scholen. Binnen ons bestuur is het gewoon om eens per jaar mee te gaan met een intern kwaliteitsonderzoek op een andere school. Ik koos voor een kleurrijke school, had veel gelezen over de problemen die daar spelen en dacht dat ik ze vast wel wat adviezen kon geven."

Wat gebeurde er?

"Ik zat achterin de klas en zag een rumoerige groep: een jongen die net deed alsof hij een karatetrap gaf, meiden die in een groepje zaten te

deed alsof hij een karatetrap gaf, meiden die in een groepje zaten te giechelen en een leerkracht die aan het praten was met de leerlingen. Heel anders dan bij ons. Op onze school geldt: binnen is beginnen. Ik schreef in mijn boekje: 'Tip: laat de kinderen rustig beginnen.' Maar toen gebeurde het: de leerkracht ging voor de klas staan, alle kinderen werden stil en ze gaf een fantastisch goede rekenles. De kinderen hingen aan haar lippen. Hoezo moest deze school, deze leerkracht, iets van mij leren? Ik wist direct: alles wat ik dacht te weten van kleurrijke scholen, was op niets anders gebaseerd dan op de verhalen van anderen. Dat was voor mij de aanleiding om andere scholen te bezoeken en dit boek te maken. Wat klopte er van al mijn aannames en overtuigingen dat hier matig onderwijs werd gegeven? Wat wist ik nu écht? En dan moet je al heel snel de eerste conclusie trekken: hoezo hebben we het over zwart als hier kinderen van alle kleuren zitten? Gekigheid!"

We kunnen dus iets leren van kleurrijke scholen?

"Ja, ik hoop dat het boek het begin is van een gesprek over hoe vreemd ons perspectief is. Als je continu benadrukt wat er misgaat op de kleurrijke scholen en niet benoemt welke waanzinnig goede dingen er gebeuren, blijft dat beeld van probleemscholen bestaan. Dat perspectief doet de scholen, leerkrachten en kinderen tekort. Bovendien, wij kunnen juist van deze scholen leren. Want de problemen die zij oplossen, spelen bij ons allemaal."

Is er een overkoepelende les die je ons wilt meegeven?

"Het aller-, állerbelangrijkste van alles: laat je niet uit elkaar drijven. Elk onderwerp polariseert voordat je met je ogen knippert. Het is enorm cliché, maar toch: ontmoet elkaar en praat met elkaar."



Een voorbeeld?

"Nou, hét voorbeeld is natuurlijk de Week van de Lentekriebels. Wat een enorme toestand was dat ineens afgelopen schooljaar. Ondanks dat we dit onderwerp al jaren behandelen en het op ons curriculum staat, werden er tot in de Tweede Kamer vragen over gesteld. Op sommige scholen hield de helft van de ouders hun kinderen thuis. Een aantal bekende Nederlanders zat

in praatprogramma's onzin te verkondigen. Als dolk in de rug van de scholen zei voormalig minister Dennis Wiersma ook nog eens dat hij 'sommige dingen' te ver vond gaan, terwijl hij niet eens het materiaal kende. Ongelooflijk."

Wat heeft de Week van de Lentekriebels te maken met kleurrijke scholen?

"Ik vroeg hen: 'Hoe pakken jullie die Lentekriebels aan zonder dat de helft van je klas

thuisblijft?' Wetend dat ouders met een niet-westerse achtergrond, net als ouders met een streng christelijke achtergrond, onderwerpen als seksualiteit erg conservatief willen benaderen. Wat ik hoorde was bijvoorbeeld: we lopen van tevoren samen met ouders door het materiaal. Tijdens dat soort ontmoetingen ontstaan gesprekken en zien ouders dat de lessen veel minder spannend zijn dan alles wat beweerd wordt. Ouders vinden het juist fijn als er wordt gesproken over veiligheid en grenzen, onderwerpen die worden besproken in de Lentekriebels. Het debat over de Lentekriebels liet dus zien hoe snel mensen in tegenstellingen gaan denken en scholen in het defensief schie-

Probeer mono-culturele scholen te voorkomen. Het is goed als kinderen van alle kleuren en afkomsten met elkaar opgroeien, want samenleven start met samen spelen. Dat moet echt gebeuren op de basisschool. Het liefst zou ik willen dat alle kinderen gemengd opgroeien, anders wordt het nooit wat met een vreedzame samenleving."

Nederlands onderwijs is juist gebouwd op het idee van mono-culturele scholen.

"En dat is problematisch. Ik zou willen dat we in Nederland alleen openbaar onderwijs hebben. Dat in ons onderwijs ingebakken zit dat we mensen met een

“We hebben in ons onderwijsbeleid een verkeerde afslag genomen die segregatie in de hand werkt”

ten. In wij en zij. Maar die gevoeligheden samen bespreken en tackelen, gebeurt dus al op kleurrijke scholen."

Op veel kleurrijke scholen halen kinderen toch slechtere leerresultaten?

"Nee. Islamitische scholen bijvoorbeeld hebben de hoogste toegevoegde waarde. Zij kunnen beter dan veel andere scholen het maximale uit de leerlingen halen op het gebied van taal en rekenen. Dat is overigens soms ook een gevaar: dat er te weinig tijd overblijft voor andere vakken. Daarom is het vak burgerschap ook zo belangrijk gemaakt. Schoolresultaten hebben veel te maken met maatschappelijke issues, zoals armoede."

Wil je met dit boek vooral kennis delen of is het een pamflet?

"Het is een pamflet. Of eigenlijk zijn het er vijftien, omschreven in vijftien lessen. Een van de belangrijkste?

andere huidskleur of identiteit niet ontmoeten, dat is toch zorgelijk? We moeten het met elkaar doen in dit land. En we zijn nu eenmaal verschillend. Het is daarom belangrijk om juist als kind andere culturen te leren kennen, omdat je dan nog met elkaar speelt. Dat blijkt ook uit veel onderzoek. We hebben in ons onderwijsbeleid een verkeerde afslag genomen die segregatie in de hand werkt."

Je brengt een boodschap die veel mensen niet willen horen: omarm de niet-typische Nederlandse cultuur...

"Tja. Je kunt strijden voor onderwijs dat draait om een zogenaamde 'typisch Nederlandse cultuur' en dan doen alsof we op klompen lopen. Maar welke hersenschim jaag je dan na? Nederland is een migratieland, al eeuwenlang. We waren de koloniale machthebbers in Indonesië en Suriname. Bij ons koninkrijk hoort Aruba, Curaçao en Sint-Maarten. Mensen 'vluchten' al eeuwenlang naar Nederland. We

zijn allemaal Nederlanders. Als je dat idee niet omarmt, blijf je het onderwijs en de samenleving polariseren."

Je stelt dat juist die thuiscultuur belangrijk is in het onderwijs en dat ook de thuistaal geïntegreerd kan worden.

"Ik dacht altijd dat het 't beste is als alle kinderen op school Nederlands praten. Maar op een school die ik bezocht, mochten de kinderen in hun thuistaal hardop rekenen. Het bleek dat dit hun resultaten bevorderde. Als kinderen Nederlandse woorden koppelen aan woorden in hun thuistaal, gaat hun meertaligheid in hun voordeel werken."

Bovendien worden hun ouders dan beter betrokken bij school. De school wees me op een onderzoek van de Universiteit van Amsterdam. Dat laat zien dat leerlingen beter presteren als ze op school hun thuistaal mogen spreken, al moet je daar afspraken over maken natuurlijk."

Ouders betrekken bij een kleurrijke school zou veel lastiger zijn dan op een witte school, klopt dat?

"Een absoluut vooroordeel. Het idee dat ouders van kleur niet betrokken zijn bij het onderwijs van hun kind, is onzin. Veel ouders willen helpen, maar denken dat het geen zin heeft als ze geen Nederlands spreken. Dus ook daarvoor geldt: ontmoet elkaar, praat met elkaar."

Moeten we het meer hebben over kansenongelijkheid op scholen?

"Jazeker. We moeten ook inzien dat het overheidsbeleid zorgt voor meer



kansenongelijkheid, in plaats van het omgekeerde. Een voorbeeld zijn de corona-gelden van Arie Slob. Het geld kon worden ingezet voor meer personeel. Maar wie profiteerden daarvan? De witte scholen, want die trekken makkelijker leerkrachten aan. Daar werden de klassen kleiner, daar kregen de leerlingen meer onderwijs.

Op de kleurrijke scholen werd het lerarentekort nog groter en daarmee ook de kansenongelijkheid.”

Nog een boodschap uit jouw boek: Heb lastige jongeren lief.

“Wat mij opviel op kleurrijke scholen was de enorme liefde van leerkrachten voor ‘hun’ kinderen. Dat komt doordat zij meer investeren in de relatie met leerlingen, omdat zij als geen ander weten dat een goede band de eerste schakel is voor goed onderwijs.”

Welke inzichten pas jij op je eigen school toe?

“Alle vijftien lessen waren voor mij nieuw en probeer ik dus op mijn school toe te passen. Het belang van de thuistaal omarm ik bijvoorbeeld nu. De volgende Lentekriebels zal ik begeleiden met meer workshops voor ouders waarin zij het materiaal kunnen inzien.”

Je schreef eerder een dagboek over je leven als schooldirecteur. Is er een beter beeld ontstaan van het leven van een schooldirecteur na het verschijnen van jouw boek? En verwacht je dat hetzelfde gebeurt met het thema kleurrijke scholen?

“Schooldirecteur zijn is een pittig beroep, maar je kunt ontzettend veel betekenen voor kinderen en je maakt hilarische dingen mee. Ik wilde het imago van schooldirecteur een boost geven. Dat is hopelijk gelukt, ik kreeg er in elk geval heel veel positieve reacties op. Nu maar hopen dat dit ook gebeurt met kleurrijke scholen. Laat het debat maar losbarsten, om de hete brij heen draaien is voorbij!”

Vanaf dit najaar behoort Cordula Rooijendijk tot de vaste bloggers van AVS: wat maakt zij mee als schoolleider in Amsterdam? Houd de website en onze nieuwsbrief in de gaten.



- Een school wordt ‘zwart’ of gekleurd genoemd als meer dan 50 procent van de leerlingen ouders heeft met een niet-westerse achtergrond.
- Het onderzoek waar Cordula Rooijendijk naar verwijst, is van Edda Veerman, Merlijn Karssen, Monique Volman, Lisa Gaikhorst: The contribution of two funds of identity interventions to well-being related student outcomes in primary education (2023).
- *Vijftien lessen die kleurrijke basisscholen ons leren*, Cordula Rooijendijk, ISBN 978 90 450 48 963, € 19,95